КАМЕРТОН БАТЬКІВСТВА

BORYS GRINCHENKO
KYIV METROPOLITAN UNIVERSITY

ВЕБІНАР 2.

КРИЗИ В ЖИТТІ ДИТИНИ ТА ДОРОСЛОГО

ОЛЕНА ПОЛОВІНА,
завідувач кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент
ІННА КОНДРАТЕЦЬ,
доцент кафедри дошкільної освіти, доцент, кандидат педагогічних наук

КАМЕРТОН БАТЬКІВСТВА

Освітянський марафон вебінарів на цифровій платформі «Камертон батьківства»

5 листопада – 30 листопада 2026 року • Час проведення: 13:00–14:00

Запрошуємо педагогів закладів дошкільної освіти та батьків вихованців на тематичні вебінари, які проведуть науково-педагогічні працівники кафедри дошкільної освіти.

1	5 листопада 2026	Вебінар **«Відповідальне батьківство: від гасел до реальних кроків»** Для майбутніх батьків	
2	6 листопада 2026	Вебінар **«Кризи в житті дитини та дорослого»** Для вихователів груп раннього віку та батьків дітей 0–3 років	
3	9 листопада 2026	Батьківський дайджест-форум **«Роль родинних читань: книга у житті дитини й дорослого»** Для педагогів ЗДО і батьків вихованців	
4	16 листопада 2026	Вебінар **«Хвалимо дитину грамотно»** Для вихователів груп раннього віку та батьків дітей 0–3 років	
5	20 листопада 2026	Вебінар **«Ігри для дітей раннього віку»** Для майбутніх батьків	
6	16–22 листопада	Тижневий марафон у форматі Telegram **Тема: «Емоційний баланс у родині»** Для педагогів ЗДО і батьків вихованців	
7	23 листопада 2026	Вебінар **«Виховання малюка до народження?»** Для майбутніх батьків	
8	27 листопада 2026	Вебінар **«Як допомогти дитині адаптуватись до закладу дошкільної освіти?»** Для вихователів груп раннього віку та батьків дітей 0–3 років	
9	23–30 листопада	Педагогічний міст **«Як говорити, аби діти слухали, і слухати, щоб діти говорили?»** Для педагогів ЗДО і батьків вихованців	
10	Постійно	Консультативний пункт **За запитом батьків** Для педагогів ЗДО і батьків вихованців	

Анонси на сторінці кафедри дошкільної освіти у Facebook

facebook.com/groups/1053254301694274

ПОКЛИКАННЯ НА ВЕБІНАРИ

meet.google.com/vet-qqkr-nsc?authuser=0

Платформа «Камертон батьківства»

https://kb.fpo.kubg.edu.ua/

QR-код

Кафедра дошкільної освіти

ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОМЕНТИ ВЕБІНАРУ

1. Тривалість вебінару: одна година (13.00-14.00).
2. Безпечний простір для сприймання інформації.
3. Дозвіл на розміщення скрінів і світлин.
4. Використання чату для запитань і побажань на наступні «марафонні заходи».

Ефект
36 годин

Мапа та план вебінару

1. Рефлексійна розминка

«Шкали моєї терплячості, уміння витримувати істерики, давати свободу вибору іншим»

2. Розкриття теми:

- Криза новонародженої дитини.
- Криза першого року.
- Криза трьох років.
- Криза семи років.

3. Дорожна карта: рубриками цифрової платформи «Камертон батьківства».

4. Рефлексійна узагальнювальна вправа «Когнітивні та емоційні йойки»

Учитися – означає виявляти те, що ти вже знаєш.
Робити – означає демонструвати те, що ти це знаєш.
Учити інших – це нагадувати їм, що вони знають – так само, як ти...
РИЧАРД БАХ

РЕФЛЕКСІЙНІ ВПРАВИ

«Шкала моєї терплячості»

«Шкала моєї витривалості дитячих істерик»

«Шкала моєї готовності надавати свободу вибору іншим»

СЛОВНИК

…точне визначення слів дає змогу уникнути половини можливих помилок (за Рене Декартом)

КРИЗА (давньогрецьк. крίσις «вирішальний момент, поворотний пункт») – це різкий перелом, розлад або загострення суперечностей у системі (суспільстві, економіці, організації чи житті людини), коли старі методи вирішення проблем перестають працювати.

ВІКОВА КРИЗА – неминуча стадія розвитку і дорослішання дитини; переломні моменти, під час яких відбувається переоцінка всіх колишніх цінностей, переосмислення свого Я і стосунків з оточенням.

Мій асоціативний образ КРИЗИ

КРИЗА НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

КРИЗА НОВОНАРОДЖЕНОСТІ – це перехідний період у житті дитини від народження до приблизно 1–2 місяців (часто виділяють вік 6–8 тижнів), під час якого малюк адаптується до умов життя поза материнським організмом.

Причина: у момент народження дитина переживає величезний стрес та стрибок рівня гормонів (адреналіну й норадреналіну).

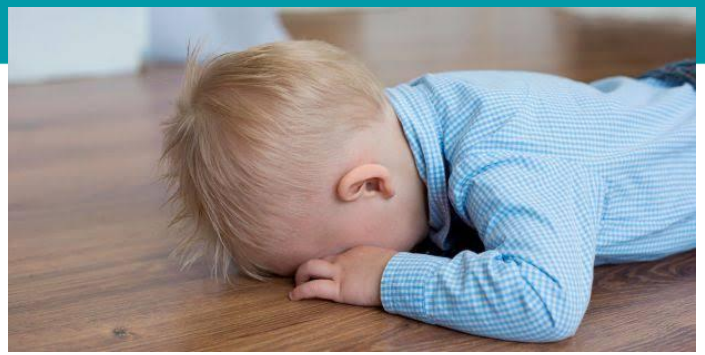
Завершення кризи: комплекс пожвавлення – особлива емоційно-рухова реакція дитини на появу дорослого (усмішка, пожвавлені рухи рук і ніг, гуління чи звуки), що сигналізує про перехід до нового етапу соціального розвитку.

СИМПТОМИ Й ОЗНАКИ КРИЗИ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ:

- ❖Відсутність поведінки: дитина проявляє лише її інстинктивні форми безумовних рефлексів.
- ❖Залежність від дорослих і відсутність засобів спілкування з ними (мова)
- ❖Втрата ваги дитиною в перші дні народження
- ❖Сон новонародженої дитини – 80% часу, відсутність розрізняння дня й ночі.
- ❖Частий плач, дратівливість, складнощі з годуванням, коливання апетиту
- ❖Притаманне лише зародження психічного життя

ДОРОСЛИЙ – ЦЕНТР ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

КРИЗА ПЕРШОГО РОКУ

КРИЗА ПЕРШОГО РОКУ – перехідний етап у психологічному розвитку дитини (зазвичай від 9–10 місяців до 1,2–1,5 року), що виникає через поєднання самостійності малюка, що зростає, та його потреби в захисті батьків.

Причини виникнення:

- ✓Можливість самостійно пересуватися різко розширює коло пізнання світу.
- ✓Дитина вже має перші слова чи звуконаслідувальні утворення, але не завжди може повноцінно донести свої бажання дорослим, що викликає роздратування й істерики.
- ✓Дитина починає усвідомлювати себе як окрему від мами особистість, пробує виявляти волю та перевіряти межі дозволеного.

СИМПТОМИ ТА ОЗНАКИ КРИЗИ ПЕРШОГО РОКУ:

- ➢Різкі зміни в настрої, підвищена плаксивість і похмурість.
- ➢Капризи, впертість, протестна поведінка у відповідь на заборони дорослих.
- ➢Афективні реакції: дитина може падати на підлогу, тупати ногами або голосно кричати, коли її не розуміють чи щось забороняють.
- ➢Одночасна потреба в гіперопіці (боїться відійти від мами) та прагнення зробити все самостійно.

КРИЗА ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ

КРИЗА ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ – природний етап психологічного розвитку дитини (зазвичай триває від 2,5 до 3,5–4 років), коли вона починає усвідомлювати себе як окрему особистість і відділяти своє Я від дорослих.

СИМПТОМИ І ОЗНАКИ КРИЗИ ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ:

- ❑дитина проявляє впертість
- ❑ наполягає на своєму
- ❑відмовляється робити те, про що її просять
- ❑хоче все робити сама, вважаючи себе дорослою
- ❑часто вередує, влаштовує істерику
- ❑дає негативні оцінки людям
- ❑робить усе навпаки
- ❑ кусається, б'ється
- ❑виявляє почуття власності, жадібність
- ❑маніпулює дорослими
- ❑боїться темряви, висоти, чужих людей
- ❑ставить багато запитань
- ❑ вимагає до себе увагу

Позитивні наслідки кризи 3 років

- ✓ *розвивається мова*
- ✓ *дитина стає самостійним*
- ✓ *встановлюються довірчі відносини з членами сім'ї*
- ✓ *формується воля, гордість за досягнення*

КРИЗА СЬОМОГО РОКУ ЖИТТЯ

КРИЗА СЬОМОГО РОКУ ЖИТТЯ – природний перехідний період у розвитку дитини, пов'язаний зі зміною соціальної позиції та підготовкою або вступом до школи.

СИМПТОМИ І ОЗНАКИ КРИЗИ СЬОМОГО РОКУ ЖИТТЯ:

1. **Втрата дитячої безпосередності**

Між бажанням дитини та її вчинком з'являється інтелектуальне обмірковування (зникає наївність).

2. **Манірність, блазнювання та «кривляння»**

Дитина намагається штучно привертати увагу, награно себе поводити.

3. **Неслухняність та суперечки**

Часті протести проти вимог дорослих, ігнорування прохань, перевірка «хто головний».

4. **Нова внутрішня позиція.**

Дитина прагне стати школярем, цікавиться серйознішими речами (правила, соціальні ролі, дорослі обов'язки), водночас гра відходить на другий план.

5. **Емоційна нестабільність**

Часті зміни настрою, образи, спалахи гніву або стомлюваність.

ЩО РОБИТИ ДОРОСЛИМ?

1. Бути сміливими й не боятись проживати кризу разом з дитиною.
2. Бути прикладом / взірцем для дитини.
3. Дотримуватись єдності в діях з іншими дорослими близького оточення.
4. Набратись терпіння. Зберігати спокій.
5. Підтримати дитину у вікових кризах та допомогти максимально безболісно їх подолати.
6. Визнавати свободу вибору, самостійність і незалежність дитини (у розумних межах).
7. Навчитись говорити «ні».
8. Розуміти потреби і прагнення дитини.
9. Оволодіти прийомом «переключення уваги».
10. Оволодіти прийомом «або, або» (давати вибір між 2-ма конструктивними аспектами, створюючи ілюзію самостійності вибору дитиною).
11. Оволодіти мистецтвом ненав'язливої, делікатної допомоги.
12. Бути готовими віддавати БІЛЬШЕ ЧАСУ Й ЕНЕРГІЇ на взаємодію з дитиною.
13. **ВАШ ВАРІАНТ?**

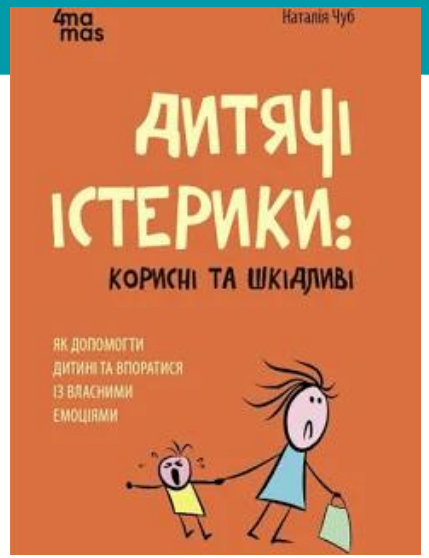

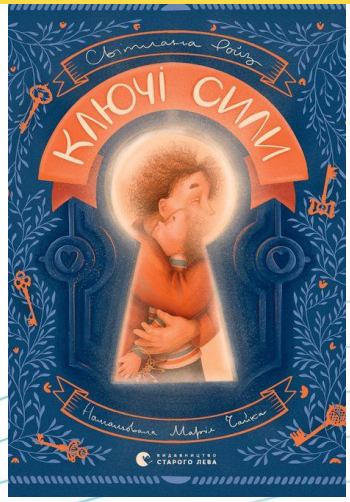
ПРАВИЛО: не змушувати, а пропонувати й домовлятись.

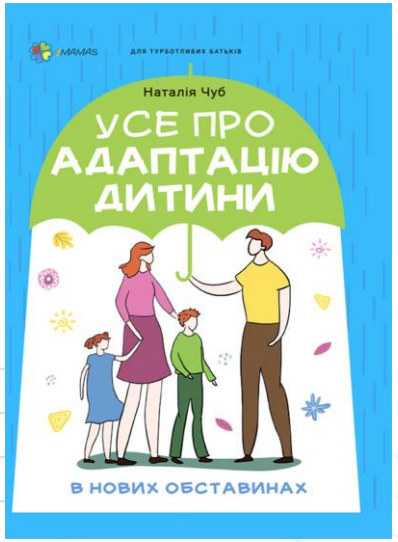
РАДИМО ПРОЧИТАТИ

- СВІТЛАНА РОЙЗ. Книжки: «Хто живе у мами в серці?», «Таємниця життя та смерті», «Першокласна книжка для майже школярів», «Подорож страховиська», «Я сьогодні йду в садок» та інші.
- ЛЮДМИЛА ТУРІЩЕВА. Батькам про дитячі вікові кризи: як пережити та не зламатися.
- НАТАЛІЯ ЧУБ. Усе про адаптацію дитини.
- НАТАЛІЯ ЧУБ. Дитячі істерики: корисні та шкідливі.
- КАРЛОС ГОНСАЛЕС. Цілуйте мене! Як виховати дитину з любов'ю () (книга про ранній вік: 0–3 роки. Педіатр захищає потреби малюків і допомагає батькам спокійно ставитися до перших проявів дитячої самостійності й характеру.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ДИТИНА-2025» та «Методичні рекомендації до програми «Дитина»

ПЕРША МОЛОДША ГРУПА «КРИХІТКИ» *(ТРЕТІЙ РІК ЖИТТЯ)*

ОСОБИСТІСТЬ ДИТИНИ: на що потрібно звернути увагу

Вікові особливості психічного розвитку

Провідні потреби — спілкування з дорослими та однолітками, любов та повага.
Провідна діяльність — предметно-маніпулятивна.
Провідна функція — сприймання.

Особливості віку

На третьому році життя у дитини розширюються потреби, змінюються види і форми діяльності, розвивається вольова сфера, елементи свідомості та самосвідомості, відбуваються зміни у спілкуванні з дорослими та дітьми (формується потреба спілкування з однолітками). Якщо на другому році життя одноліток сприймався як об'єкт навколишньої дійсності, то тепер дитина ставиться до нього як до рівного собі суб'єкта. У цьому віці спостерігаються протиріччя між прагненням малюка до самостійності, бажанням брати участь у діяльності дорослих та явищами, що її обмежують.

Інтенсивно розвивається зорова, тактильна та кінестетична чутливість дитини, координуються рухи рук та очей. Завдяки цьому вона може всебічно обстежувати предмети, ознайомлюватися із їхніми властивостями (кольором, формою, величиною). Також у малят швидко розвивається фонематичний і музичний слух (розрізнення шумів, голосів людей, звуків і тонів музики), більш цілісного характеру набуває сприймання. Поступова координація рухів очей та рук при обстеженні предметів дає змогу здійснювати зорові орієнтувальні дії, що стають, власне, актами сприймання. До кінця третього року життя дитина вже орієнтується у найближчому просторі (кімнати, ігрового майданчика), розрізняє напрямки «догори», «вниз», «вперед», «назад», помічає зміни у розміщенні предметів. Однак обсяг та стійкість уваги дітей ще невеликі. Малята легко відволікаються на кожний новий яскравий предмет.

Відбуваються прогресивні зрушення у розвитку пам'яті, яка фіксує набутий дитиною сенсорний, руховий, емоційний досвід. Образи об'єктів стають дедалі більш диференційованими. До кінця третього року малята впізнають не лише близьких, а й інших людей, різні предмети, знайомі пісні, казки, вірші. Їхня образна пам'ять розвинена краще за словесно-логічну, тому діти ліпше запам'ятовують емоційний матеріал, що супроводжується наочними та звуковими ілюстраціями. Процеси пам'яті мають мимовільний характер.

З'являються елементи абстрактного та словесно-логічного мислення. Виникають перші судження про оточуючих. Власна мова дитини починає регулюватись її поведінкою і набуває функції планування своїх досягнень, своєї мети. Розвивається допитливість (Що це? Чому?), формуються перші узагальнення — все це створює передумови для розуміння символів. Дитина вже вміє замінювати у грі одні предмети на інші, бачити у лініях на папері та конструкціях з будівельного матеріалу зображення реальних предметів.

Починається криза трьох років, сконцентрована навколо «Я» малюка. Її сутність полягає у психологічному відокремленні «Я» від оточуючих дорослих, що супроводжується певними специфічними виявами — впертістю, негативізмом, протестом проти їхніх дій. Основні причини цього — невдоволеність взаєминами з дорослими, прагнення віднайти власну позицію. Спостерігається підвищена вразливість і чутливість дитини до оцінки власних досягнень з боку дорослих, з'являється гордість за ці досягнення. До кінця третього року сфера досягнень дитини поєднується зі сферою ставлення до себе, що сприяє поступовому вивільненню самооцінки від оцінки дорослих. Основними сферами, в яких діти прагнуть самоствердитися, є предметна діяльність (особливо продуктивна, з конкретним наочним результатом) та спілкування з дорослими й однолітками.

КРИЗИ ДОРОСЛИХ

ВІКОВІ КРИЗИ:

- **Криза 23–25 років (Рання дорослість)**. Вибір між «Я-реальним» та «Я-ідеальним». Юнацькі мрії та фантазії поступаються місцем реальному створенню кар'єри, побуту та стосунків
- **Криза 28–33 років (Криза 30 років / криза сенсу життя)**. Усвідомлення обмеженості можливостей та коригування планів. Людина запитує себе, чи туди вона йде і що насправді має цінність
- **Криза 37–40 (40–50) років (Криза середини життя)**. Найбільш відомий перехідний етап. Характеризується відчуттям спустошення, переоцінкою досягнень, усвідомленням власної смертності та зміною життєвих пріоритетів
- **Криза 55–60 років (Криза зрілості)**. Час підбиття підсумків, підготовки до виходу на пенсію, звуження кола спілкування та пошуку мудрості замість колишньої активності
- **Криза 65+ років (Пізня дорослість / старість)**. Криза за Еріком Еріксоном (конфлікт его-інтеграції та відчаю) – прийняття власного життєвого шляху як єдиного можливого і цілісного.

СУСПІЛЬНІ / БІОГРАФІЧНІ КРИЗИ:

- Кризи значущих стосунків (розлучення, втрата близьких).
- Кризи особистісної автономії та самореалізації (втрата роботи, професійне вигорання).
- Термінальні кризи (серйозні проблеми зі здоров'ям).
- Екзистенційні кризи (війна, революція).

РУБРИКАМИ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ «КАМЕРТОН БАТЬКІВСТВА»

САМОСТІЙНО:
Ознайомлення
зі студентським
«Путівником»
цифровою платформою
«Камертон батьківства»

ТЕМАТИЧНА
ЕКСКУРСІЯ

- «ВІРТУАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ» САМООСВІТА БАТЬКІВ
- «БІБЛІОТЕКА». ПСИХОЛОГІЯ БАТЬКІВСТВА»
- «МЕДІАСКАРБНИЧКА» ПОРАДИ ПСИХОЛОГІВ ПОРАДИ ПЕДАГОГІВ
- «НАШІ КОНСУЛЬТАНТИ» ФОРУМ

Резюме (зерно) зустрічі

Колись шторм закінчиться, і ти не пригадаєш, як його пережив. Ти навіть не будеш впевненим у тому, чи закінчився він насправді. Але одна річ беззаперечна: коли ти вийдеш із шторму, ти ніколи знову не станеш тією людиною, яка увійшла до нього. Тому що в цьому й був увесь його сенс.

Харукі Муракамі

